

Institutul de Antropologie „Francisc I. Rainer”, Academia Română-
Laboratorul de evaluare și intervenție psihologică și socială
Asociația de Cercetări Multidisciplinare pentru Sănătate

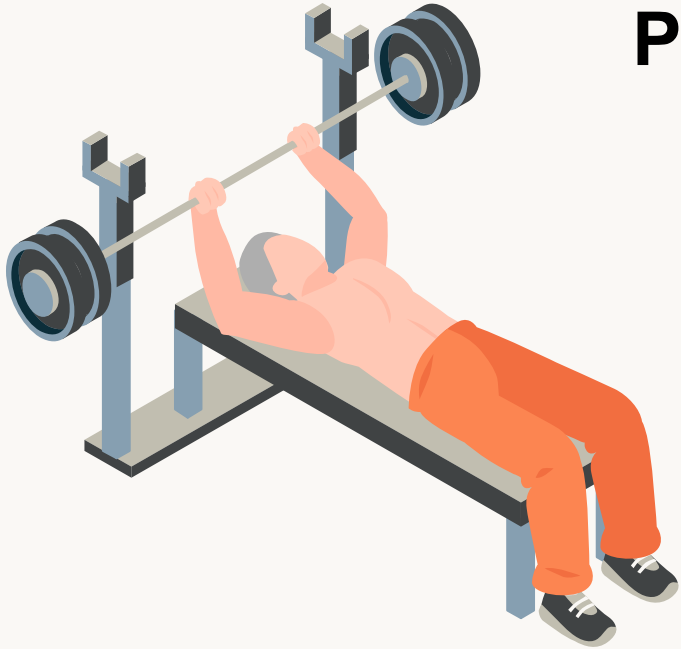

Cum gândesc infractorii? Un prim pas în înțelegerea cognițiilor criminogene la deținuți din România

Cornelia RADA (1) Robert Andrei-LUNGA (2) Maria-Miana DINA (2)

(1) Institutul de Antropologie „Francisc I. Rainer”, Academia Română

(2) Școala de Studii Avansate a Academiei Române, Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru”, Academia Română

Problematika delincvenței

- Explicarea comportamentului delincvent, o problemă centrală și de interes major pentru societatea actuală
- Criminologia împreună cu psihologia, sociologia și psihiatria a încercat să ofere un cadru teoretic de-a lungul timpului

Ce este cogniția criminogenă?

- Totalitatea proceselor mentale implicate în comportamentul deviant sau criminal (Skeem et al. 2014)

Concept bazat pe:

- Gândire
  - Percepții
  - Atitudini
  - Raționamente
- pe care le au indivizii care comit infracțiuni

Schemele cognitive disfuncționale

Manifestate des în comportamentul criminal.

- Walters (2012) a concluzionat, după efectuarea unei meta-analize, că acest specific al gândirii este asociat cu identitatea celor care comit infracțiuni.

Procesul decizional criminogen

- **Erori cognitive:** Incapacitatea de a vedea consecințele pe termen lung, decizii luate sub impuls, cu o autoevaluare nerealistă (Walters, 2020).
- **Nevoie vs. Dorință:** Incapacitatea de a distinge între cele două.
- **Context de pericol:** Deficiențe majore de gândire în situații critice (Rivera & Veysey, 2018).

Menținerea comportamentului prin justificare

- **Tangney et al. (2007):** Identificarea setului de distorsiuni care mențin delincvența.
- **Mecanism:** Distorsiunile nu doar preced crima, ci o mențin (previn remușcarea).
- **Ipoteza de lucru:** Dacă înțelegem aceste distorsiuni, putem prezice mai bine recidiva penală.

Scala Cognițiilor Criminogene

- **Dezvoltată de Tangney et al . (2002)**
- **Elaborat** în urma unei cercetări atente asupra unor concepte din teoria justiției restaurative și a legăturii dintre moralitate și recidivă penală
- **Structură:** 25 de itemi care abordează 5 dimensiuni

Cele 5 dimensiuni

Dimensiuni

1. Noțiuni de drept
2. Neacceptarea responsabilității
3. Orientare pe termen scurt
4. Insensibilitate la impactul crimei
5. Atitudine negativă față de autoritate

Exemple

1. Când vreau ceva, mă aștept ca oamenii să ofere.
2. Experiențele proaste din copilărie sunt parțial de vină pentru situația mea actuală.
3. Viitorul este imprevizibil și nu are rost să îl planifici.
4. Un furt este în regulă, atâta timp cât victima nu este rănită fizic.
5. Majoritatea ofițerilor de poliție/gardienilor abuzează de putere.

Validarea și corelarea cu alte instrumente

Inventarul de evaluare a personalității (PAI)

Scala de agresiune (AGG), Scala de personalitate antisocială (ANT), Indexului potențial de violență (VPI), evaluarea predispoziției la rușine, la vinovăție și exteriorizarea vinovăției. ; Morey, 1991)

TOSCA-SD

Testul afectului auto-conștient – versiunea socială deviantă (TOSCA-SD; Hanson & Tangney, 1996),

IRI

Indicele de reactivitate interpersonală pentru evaluarea empatiei (IRI; Davis, 1980).

CTS2

Scala revizuită a tacticilor de conflict (Straus et al., 1996)

BSC

Scala scurtă de autocontrol (Tangney et al., 2004),

ISC

Scala de incluziune a comunității (Mashek et al., 2007)

RSE

Scala Rosenberg Auto-Esteem (Rosenberg, 1965).

Adaptarea internațională și premisa pentru România

Adaptare

- A fost standardizat și tradus CCS în limba urdu și l-au aplicat unui eșantion de 452 de adolescenți. (Jamil și Fatima, 2018)
- Un alt studiu realizat pe un lot de 397 de studenți de la Universitatea de Științe Medicale din Birjand, a obținut, de asemenea, rezultate care au susținut utilitatea scalei. (Sadeghi et al., 2019)

În România

- Conform datelor Eurostat pe anul 2022, România s-a clasat printre primele cinci țări din UE pentru infracțiuni precum omuciderea intenționată și traficul de persoane (Eurostat, 2023), reducerea recidivei penale devenind un important obiectiv de stat.
- constituie un sprijin deosebit de util specialiștilor din domeniul justiției
- se subliniază numărul redus de instrumente psihologice adaptate pe populația infractorilor din România

Obiective și ipoteze

Obiectiv general

Să evidențieze complexitatea și importanța cogniției criminogene în contextul actual al proceselor criminale.

H1

Se presupune că Scala cognițiilor criminogene dezvoltată în contexte internaționale poate fi validă și relevantă pe populația implicată în comportamente infracționale în România.

Obiective specifice

- testarea caracteristicilor psihometrice ale Scalei Cogniției Criminogene pe un grup de persoane aflate în custodia penitenciară din România
- conturarea variabilității cognițiilor criminogene în raport cu caracteristicile socio-demografice și factori psihologici.

H2

Este posibil ca anumite variabile socio-demografice și factori psihologici să exercite variabilități asupra dimensiunilor cognițiilor criminogene.

Procedura de lucru

```
graph TD; A[Obținere permisiune] --> B[Traducerea]; B --> C[Revizuire];
```

*În conformitate cu recomandările Comisiei Internaționale privind ghidarea în traducerea și adaptarea testelor (Gregoire, 2018).

Obținere permisiune

Primul pas a constat în obținerea permisiunii de la deținătorul drepturilor de proprietate intelectuală, pentru efectuarea adaptării.

Traducerea

De către doi psihologi vorbitori nativi ai limbii române, în mod independent. sensului în ambele culturi. Obiectivul a fost de a reduce la minimum impactul diferențelor culturale și lingvistice considerate irelevante în contextul utilizării preconizate a testului.

Revizuire

- De către un expert psihometrician, compune un singur text, pentru aplicarea testului pilot. Traducătorii au prezentat toate dificultățile întâmpinate și au discutat despre elementele pe care le-au considerat irelevante în cultura română.

Lotul de participanți

- Scala a fost aplicată în opt unități penitenciare, respectiv Arad, Bistrița, Botoșani, Craiova, Drobeta Turnu-Severin, Mărgineni, Ploiești, Vaslui.
- S-a utilizat un lot de 460 participanți, cu vârste situate între 21 și 71 de ani ($M = 39,23$; $SD = 10,36$).
- Lot conform cu recomandările generale ale Comisiei Internaționale privind ghidarea în traducerea și adaptarea testelor (Gregoire, 2018), respectiv un minim de 200 de subiecți. Raportat la universul cercetării (23, 144 - efectivul mediu al populației persoanelor încarcerate în România), lotul de 460 subiecți permite o încredere în rezultatele studiului cu o marjă de eroare de $\pm 4.52\%$, la un interval de încredere stabilit la 95% (Scorul $Z = 1,96$), fiind astfel respectate rigorile metodologice (marja de eroare nu depășește pragul de 5%).

Metode de validare a CCS în România

De ce 5 factori?

- O analiză factorială exploratorie (EFA) a celor 25 de itemi ai CCS a condus la concluzia că datele sunt cel mai bine reprezentate de un model cu cinci factori.
- Motivele utilizării **EFA** au fost reducerea unui număr mare de variabile, care descriu un concept complex, la câteva variabile latente interpretabile (factori).
- În plus, criteriul statistic Schwarz BIC (Criteriul de Informație Bayesiană) a fost analizat pentru fiecare model factorial posibil, ca o abordare generală suplimentară pentru selecția modelului factorial, care favorizează modelele mai simple în detrimentul celor mai complexe. O diferență între valorile BIC între 6 și 10 constituie dovezi puternice în favoarea modelului cu un BIC mai mic. După cum se poate observa în Tabel, valoarea minimă BIC (1469,74) a fost obținută pentru modelul cu cinci factori. Coeficienții de fiabilitate au fost: alpha Cronbach = 0,84 și Coeficientul de Fiabilitate Rho = 0,87.

Factori	Schwarz's BIC
3	1686,56
4	1530,43
5	1469,74
6	1471,76
7	1478,62
8	1495,32

Rezultate pentru fiecare dimensiune

Rezultatele obținute pe lotul românesc sunt în concordanță cu modelul propus de creatorii instrumentului (Tangney et al., 2012) pentru cele cinci dimensiuni ale CCS. Valabilitatea celor cinci dimensiuni în eșantionul românesc a fost verificată printr-o analiză factorială confirmatorie adaptată pentru date categorice.

Noțiuni de drept (NOE)	Indicele de Ajustare Comparativă (CFI) = 0,95 și Indicele Tucker-Lewis (TLI) = 0,90. Valoarea rădăcinii medii a erorii de aproximare (RMSEA) = 0,11 > 0,08 a indicat o potrivire slabă între model și date. Totuși, pentru rădăcina medie pătrată reziduală standardizată (SRMR), un indicator similar, a fost obținută o valoare satisfăcătoare de 0,07 < 0,08. alpha Cronbach = 0,68, Coeficientul de Fiabilitate Rho = 0,69 și Fiabilitatea Maximală a Consistenței Interne Ponderate = 0,76. Valorile coeficienților sunt acceptabile, dat fiind că analiza a inclus doar cinci itemi. Pe baza indicatorilor de mai sus, se poate considera că setul celor cinci itemi 1, 6, 16, 19 și 23 se află într-o relație semnificativă și consistentă cu un singur factor latent, care poate fi denumit Noțiuni de Drept.
Neacceptarea responsabilității (FAR)	CFI = 0,99 > 0,95, TLI = 0,99 > 0,95, RMSEA = 0,02 < 0,08 și SRMR = 0,03 < 0,08. Coeficienții de fiabilitate alfa lui Cronbach = 0,70, Coeficientul de fiabilitate Rho = 0,71 și Fiabilitatea de consistență internă ponderată maximă = 0,75 au fost deosebit de buni. Subscala FAR este valabilă pentru lotul din România.
Orientare pe termen scurt (STO)	CFI = 0,95, TLI = 0,90, RMSEA = 0,08 și SRMR = 0,06. Valorile coeficienților de consistență internă au fost alfa lui Cronbach = 0,62, Coeficientul de fiabilitate Rho = 0,63 și Fiabilitatea de consistență internă ponderată maximă = 0,72, ceea ce poate fi considerat acceptabil, deoarece au fost analizați doar 5 itemi. Subscala STO este valabilă pentru lotul din România.
Insensibilitate la impactul crimei (IIC)	CFI = 0,93 și TLI = 0,86. Valorile RMSEA = 0,06 < 0,08 și SRMR = 0,05 < 0,08 au fost ambele satisfăcătoare. Consistența internă a fost mai modestă, cu alfa lui Cronbach = 0,53 și coeficientul de fiabilitate Rho = 0,58. Indicatorii de calitate ai modelului factorial oferă dovezi acceptabile că subscala IIC este valabilă pentru lotul din România.
Atitudine negativă față de autoritate (NATA)	Aceasta poate fi considerată cu prudență valabilă pentru lotul românesc. O analiză CFA cu un singur factor a indicat performanțe acceptabile: CFI = 0,94 și TLI = 0,88; cu toate acestea, valoarea RMSEA de 0,11 > 0,08 nu a fost satisfăcătoare, în timp ce valoarea SRMR de 0,07 < 0,08 a fost chiar sub valoarea limită. Consistența internă a fost modestă, cu alfa lui Cronbach = 0,52 (cu itemii 10, 17 și 20 codificați invers) și coeficientul de fiabilitate Rho = 0,58.

Scor total pentru CCS

- Scorul total pentru CCS (CCS-TS) a fost calculat ca media tuturor celor 25 de itemi.
- O analiză a distribuției scorurilor folosind metoda Monte Carlo cu 1000 de iterații a indicat o distribuție normală doar pentru CCS-TS, în condițiile unui nivel de semnificație de $p = 0,32$. Toate scorurile s-au corelat semnificativ, cu excepția corelației dintre NOE (Noțiuni de drept) și NATA (Atitudini negative față de autoritate), care nu a fost semnificativă. Nu au fost identificate valori aberante prin inspecția distanțelor Mahalanobis.

	Medie	SD	NOE	FAR	STO	IIC	NATA	CCS-TS
NOE	2,37	0,67	1	0,46**	0,51**	0,29**	0,05	0,70**
FAR	1,95	0,66	0,46**	1	0,53**	0,40**	0,19**	0,77**
STO	2,05	0,61	0,51**	0,53**	1	0,47**	0,14**	0,78**
IIC	2,35	0,62	0,29**	0,40**	0,47**	1	0,09*	0,66**
NATA	2,32	0,61	0,05	0,19**	0,14**	0,09*	1	0,43**
	Medie	SD	NOE	FAR	STO	IIC	NATA	CCS-TS
CCS-TS	2,21	0,43	0,70**	0,77**	0,78**	0,66**	0,43**	1

Variabilitatea cognițiilor criminogene în lotul studiat

Scorul CCS - clasamente medii după tipul de infracțiune

Infracțiune	N	FAR	STO	ICC	CCS-TS
Infracțiuni sexuale	137	270,43	269,65	255,69	269,35
Infracțiuni financiare	48	180,11	177,22	179,05	177,98

Cele mai mici ranguri medii au fost observate pentru infracțiunile financiare și cele mai mari ranguri medii pentru infracțiunile sexuale.

Scorul CCS. Clasamente medii în funcție de nivelul de educație

Nivelul educațional	N	FAR	STO	IIC	CCS-TS
Gimnazial	266	246,94	250,30	245,77	249,29
Liceal	124	196,60	202,46	200,82	200,85
Profesional	15	236,67	232,13	281,80	243,03
Primar	11	249,91	225,73	200,68	205,32
Universitar	37	174,78	140,01	165,41	154,38

Cele mai mici ranguri medii pentru scorurile FAR, STO, IIC și CCS-TS au fost asociate cu educația postliceală.

Variabilitatea cognițiilor criminogene în lotul studiat

Cel mai mare rang mediu pentru scorul FAR (341,25) a fost asociat cu văduvia. Pentru majoritatea subscalelor, cel mai scăzut rang mediu a fost observat la deținuții căsătoriți. S-au observat variații notabile între deținuții căsătoriți și necăsătoriți ($p = 0,005$) sau văduvi ($p = 0,034$).

Scorul mediu CCS consum de droguri și percepție pedeapsă

Consum drog	N	NOE	FAR	STO	NATA	CCS-TS
Nu	386	222,52	222,48	221,49	222,94	219,79
Da	71	264,25	264,47	269,82	261,93	279,05
Just	N	ICC	NATA	CCS-TS		
Nu	243	238,24	247,84	247,84		
Da	208	211,70	200,49	200,49		

Pe toate cele cinci subscale, deținuții care au declarat că sunt **consumatori de droguri** aveau ranguri medii mai mari decât deținuții care nu erau consumatori de droguri.

Pentru scorurile ICC, NATA și CCS-TS, testele Mann-Whitney U au indicat discrepanțe relevante între deținuții care considerau că au primit o sentință justă și cei care au considerat sentința lor ca fiind nedreaptă. Pe toate subscalele, scorurile au fost mai mari pentru cei care nu au perceput pedeapsa primită drept justă.

Discuții

Variabilitatea cognițiilor criminogene în funcție de penitenciarul de custodie

Mediul contează – diferențele scorurile STO și CCS-TS în diferite penitenciare, pot reflecta nivelul de dezvoltare al regiunii

Penitenciarul Bistrița (Regiunea Nord-Vest):

- Profil:* zonă mai dezvoltată
- Criminalitate specifică:* conducere fără permis, tăieri de arbori, contrabandă.

Penitenciarul Vaslui (Regiunea Nord-Est):

- Profil:* considerată a fi cea mai regiune din țară (INS, 2022).
- Factori de risc:* Rată ridicată a abandonului școlar și a consumului de alcool.
- Criminalitate specifică:* Infrațiuni violente (ex. omucidere) corelate cu mediul defavorizat.

Nivelul mai scăzut de progres al regiunii de Nord-Est ar putea fi un factor care contribuie la un anumit profil cognitiv criminogen.

Discuții

Variabilitatea cognițiilor criminogene la infractorii sexuali

- **predispoziție a cogniției criminogene în cazul deținuților condamnați pentru fapte sexuale.** (rămâne încă o dezbatere nerezolvată, dacă neasumarea responsabilității indică un risc mai mare de a comite infracțiuni sexuale)
- Studiul Harkins et al. (2015), pe un eșantion de 6,891 de infractori sexuali, **cei care au negat responsabilitatea au prezentat niveluri mai scăzute de recidivă sexuală.**
- Ware și Mann (2012) au susținut că dovezile conform cărora **negarea crește riscul de recidivă penală sunt neconcludente și neasumarea responsabilităților pentru infracțiunile sexuale ar putea fi atribuită fricii de consecințe negative la adresa stimei de sine și imaginii de sine a infractorului**
- **Cele mai mari ranguri medii pentru scorurile STO și IIC pot indica o preferință pentru gratificarea sexuală imediată,** precum și o tendință de a-și minimiza ofensa (alinieră teoretică cu mai multe studii, Ward et al., 2006; Pedneault et al., 2017).

Discuții   **Variabilitatea cognițiilor criminogene în funcție de consumul de substanțe ilicite**

- **Confirmare parțială:** Au fost indicate asocieri între consumul de droguri și dimensiunile Scalei CCS, dar nu și între consumul de droguri și scorul total CCS-TS.
- Tangney et al. (2012) au identificat în mod deosebit o legătură pozitivă, robustă și validă statistic, între scorurile FAR și problemele legate de droguri
- Petry (2001) a găsit o asociere între abuzul de substanțe și impulsivitate, observând o preferință în rândul utilizatorilor de droguri din eșantion pentru satisfacția imediată.

- **Angajamentul în comportamente de risc, precum consumul de droguri era asociat cu scoruri mai mari obținute la subscala Noțiuni de drept (NOE)**
  - rezultate care se aliniază cu studiul realizat de Tyler și colaboratorii săi, 2017 pe un eșantion de 1,482 subiecți din SUA
  - în schimb Packer și colegii săi (2009) analizând caracteristicile psihologice ale unui lot de 50 de infractori consumatori de droguri, nu au identificat o corelație semnificativă între comportamentul adictiv și scorul NOE.

Discuții Variabilitatea cognițiilor criminogene în funcție de reprezentarea acordată corectitudinii actului legislativ

Sentimentul de pedeapsă injustă

- Scorurile mai mari pentru subscalele IIC, NATA și scorul total CCS-TS au fost înregistrate de către subiecții care au considerat că pedeapsa primită este injustă. (rezultate care se aliniază cercetărilor anterioare din domeniul justiției penale, care sugerează că atunci când oamenii simt că autoritățile nu îi tratează corect și cu respect este mai probabil ca ei să nu se conformeze deciziilor acestor autorități, Beijersbergen et al., 2015).

Mecanisme implicate

- Sentiment de pedeapsă injustă poate declanșa o serie de mecanisme psihologice care să conducă la un risc crescut de infracțiuni viitoare (Sherman, 1993).

- O pedeapsă prea blândă va fi ignorată de către cei care o primesc, în timp ce una prea dură va face ca aceștia să se concentreze pe suferința cauzată de pedeapsă, mai degrabă decât pe modul în care trebuie să își schimbe comportamentul pentru a evita să fie pedepsiți în viitor (Cherrington, 2007).

Discuții

Variabilitatea cognițiilor criminogene în funcție de nivelul instructiv-educativ, statutul marital si mediul de rezidență

Nivel instructiv-educativ

- Relație negative între anii de educație și scorurile CCS, scalele FAR, STO, IIC și CCS-TS (se aliniază cu rezultatele Tangey și colab., 2012)

Statutul marital

- Scoruri semnificativ mai mici înregistrate pentru deținuții căsătoriți pe subscala FAR ar putea fi legate de sprijinul social pe care l-au primit în timpul încarcerării lor.
- Potrivit lui Jiang et al. (2005), sprijinul social consecvent favorizează o mentalitate altruistă și responsabilitatea socială și familială la deținuți.

Mediul de rezidență

- Mediul rural, scoruri semnificativ mai ridicate înregistrate subscalele STO și IIC
- Ar putea fi explicate de nivelul de venit mai scăzut al populației rurale
- Constatările susțin rezultatele raportate de Tangney și colab. (2012), care au găsit o corelație negativă moderată între scorurile CCS și veniturile dinaintea încarcerării.

Concluzii

Indici psihometrici CCS - lotul român

Datele obținute pe lotul român sunt în acord cu modelul propus de creatorii CCS.

Rezultatele analizelor statistice pledează în favoarea validării SCC adaptate în limba română și a utilizării acesteia.

Factori asociați cu variabilitatea cogniției criminogene (potențiază riscul de manifestare)

Nivelul educațional redus

Statutul civil (fără partener)

Mediul de rezidență (rural)

Categoria infrațională

Istoricul adictiv în antecedente

Atitudinea față de autoritate

Specificul unității de custodiere

Recomandări în scopul diminuării recidivei penale bazate pe analiza statistică a variabilității cogniției criminogene cu diverși factori

Asigurarea școlarizării persoanelor private din mediul penitenciar și a populației generale.

Orientarea intervențiilor de specialitate din mediul penitenciar în funcție de specificul categoriei infraționale, a istoricului adictiv anterior condamnării, precum și a atitudinii generale reale față de autoritate.

Desfășurarea în mediul privativ de libertate a unor activități menite să susțină legătura dintre deținut și familie.

Dezvoltarea și susținerea de campanii la nivel social care să promoveze conștientizarea consecințelor comportamentului infrațional, a consumului de substanțe ilicite și importanța construirii unor planuri de viață pe termen lung

Limite și direcții viitoare de cercetare

- **Discrepanța legată de distribuția pe sexe** (peste 90% dintre participanți au fost de sex masculin) Se recomandă ca studiile viitoare să analizeze datele luând în considerare atât categoriile de gen, cât și de vârstă.
- **Existența unor factori psihosociali care pot determina variabilități la nivelul cogniției criminogene**, care nu au fost incluși în această analiză (exemplu: existența unor experiențe cu potențial traumatic, relația cu familia de origine, relația cu grupul de suport etc.) reprezintă o limitare a studiului curent. Studiul de față ar putea servi drept bază pentru viitoare linii de cercetare cu un design longitudinal, în care să poată fi investigată relația cauzală dintre gândirea criminogenă și criminalitate.

Institutul de Antropologie „Francisc I. Rainer”, Academia Română-
Laboratorul de evaluare și intervenție psihologică și socială
Asociația de Cercetări Multidisciplinare pentru Sănătate

Cornelia RADA (1) Robert Andrei-LUNGA (2) Maria-Miana DINA (2)

- (1) Institutul de Antropologie „Francisc I. Rainer”, Academia Română
(2) Școala de Studii Avansate a Academiei Române, Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru”, Academia Română

*Studiul a fost parțial publicat.

Rada, C., Forțu, A. C., Lunga, R. A., & **Dina, M. M.** (2026). The First Step in Validating the Criminogenic Cognitions Scale on a Sample of Romanian Prison Inmates: Variables Involved in Shaping a Profile of Criminogenic Cognitions. *Social Sciences*, 15(1), 20.
<https://doi.org/10.3390/socsci15010020> (Q2) Impact Factor=1.7

Mulțumim pentru atenție!